

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

תא 51672-03-23 ברס נ' עיריית בני ברק

לפני כבוד השופט אביים ברקאי**התובעת:****חיה ברס**ע"י ב"כ עו"ד בריהאן סייף, עו"ד רעות מיכאלי –
מטעם הסיוע המשפטי, משרד המשפטים**נגד****הנתבעת:****עיריית בני ברק**

ע"י ב"כ עו"ד יהודה ליבוביץ

כתבי עת:

יפעת ביטון, "" כאבים באזור הכבוד" - פיצוי בגין פגיעה בזכויות חוקתיות", משפט וממשל, ט
(תשס"ו) 137

דפנה ברק ארז, "עוולות חוקתיות בעידן חוקי היסוד", משפט וממשל, ט (תשס"ו) 103

חקיקה שאוזכרה:

חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים,
תשס"א-2000: סע' 2(א), 3, 3(א), 3(ד), 4, 5(ב), 6

חוק זכויות החולה, תשנ"ו-1996

מיני-רציו:

* תביעה שהוגשה כנגד עיריית בני ברק, אשר סירבה להשאיל לתובעת ספרים מסוימים בספרייה העירונית
הציבורית, זאת בשל מעמדה האישי של התובעת. נפסק, כי עסקינן בהפליה לפי [סעיף 3\(א\)](#) לחוק איסור הפליה
במוצרים ושירותים.

* נזיקין – עוולות – לפי חוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים

תביעה שהוגשה כנגד עיריית בני ברק, אשר סירבה להשאיל לתובעת ספרים מסוימים בספרייה העירונית
הציבורית היחידה בעיר, מכיוון שזו לא התחנתה. הנתבעת אינה מכחישה שאכן סירבה להשאיל ספרים לאישה
שלא נישאה לאיש.

בית המשפט פסק כלהלן:

אי הצדק שנגרם לתובעת, אזרחית מדינת ישראל, הוא אי צדק אשר עלול לחרוג מגבולות הספרייה העירונית או אף לחרוג מגבולות העיר בני ברק. בוודאי אין לקבל את ניסיונות הנתבעת להכריז על הספרייה כאקס טריטוריה עליה לא חלים חוקי המדינה.

בעניינינו הפלטה הנתבעת את התובעת בשל מעמדה האישי ובשל העובדה שלא נישאה לאיש. ההפליה היא הפרה של הוראות [סעיף 3\(א\)](#) לחוק איסור הפליה במוצרים ושירותים. הנתבעת מבקשת להפלות בין נשים נשואות לשאינן נשואות באצטלא דתית ובכסות המבקשת להידמות למעין שמירת מצוות. כאן המקום להזכיר שבית המשפט דחה ניסיון להפלות בין נשים נשואות לשאינן נשואות – אפילו באשר לנושאים משמעותיים של הפריה מלאכותית. בית המשפט גינה פעולת הפליה של בית חולים המגדיר עצמו כמקפיד על מצוות התורה, הפליה בטיפולי הפריה מלאכותית בין נשים נשואות לבין נשים שאינן נשואות.

ההחלטה להפלות את התובעת ודומותיה נעשתה במחשכים, ועד עתה לא הוצגה כל החלטה מוסדרת לעניין זה; לא הוצגו קריטריונים או כללים כלשהם, שכן אלה ככל הנראה כלל אינם קיימים. הזלזול שבו התייחסה הנתבעת אל התובעת כאשר לא השיבה לפניויה חלחל גם להליך כאן. גם בהליך כאן, ואפילו כאשר אימת הדין עומדת מול הנתבעת – הרי היא לא טרחה להביא את הספרנית שבהחלטה לא מוסברת בחרה ספרים כלשהם שיוחרמו לקריאה על ידי מי שלא התחנתה; הנתבעת אפילו לא ניסתה להציג כללים כלשהם וכך המשיכה בדרכה תוך שהיא רומסת את התובעת ודומותיה ואפילו לא מביטה מטה אל פניהן. בנסיבות אלה, יש לקבוע פיצוי ברף הגבוה בהוראות החוק לאיסור הפליה במוצרים ושירותים, ובסך של 60,000 ₪.

פסק דין

חלק ראשון, פתח דבר – עניינו של ההליך ותמצית טענות הצדדים

1. עניינו של ההליך

עניינו של ההליך הוא תביעה על סך של **75,000 ₪** שהוגשה כנגד עיריית בני ברק, אשר סירבה להשאיל לתובעת ספרים מסוימים בספרייה העירונית הציבורית היחידה בעיר - מכיוון שזו לא התחנתה. הנתבעת אינה מכחישה שאכן סירבה להשאיל ספרים לאישה שלא נישאה לאיש.

2. תמצית טענות התביעה

2.1 התובעת היא רווקה, כבת 27 במועד הגשת התביעה ובת 26 במועד אירועי התביעה. התובעת הבהירה שהיא שייכת לאוכלוסיה החרדית, וכי הספרייה העירונית אותה מפעילה הנתבעת נמצאת בעיר בני ברק.

2.2 התובעת ביקשה בהזדמנויות שונות לשאול ספרים מהספרייה העירונית. חלק מבקשותיה סורבו, בתואנה שהספרים המבוקשים הם "ספרים למבוגרים בלבד". בהמשך נמסר לתובעת שמכיוון שהיא אינה נשואה, הרי לא תוכל לשאול את הספרים השונים אותם ביקשה.

2.3 מקרה ראשון בו סירבה הנתבעת להשאיל לתובעת ספר

(1) ביום 15/6/2022 ביקשה התובעת לשאול את הספר "חדר המתנה", ואולם ספרנית הנתבעת מסרה לה שהספר מיועד "למבוגרים בלבד". לאחר דין ודברים, הוסיפה הספרנית שהספר מיועד לנשים נשואות בלבד.

(2) התובעת מציינת שבהתאם לאמור בכריכת הספר, הרי הוא עוסק בהתמודדות של זוגות הממתינים לילד בהליכי פוריות. התובעת ציטטה מתוך כריכת הספר את המילים הבאות – "בספר זה תוכלו להציץ גם אתם לתוך אותם חדרי המתנה, לגעת בתשוקה ובדמעות ולנסות להבין מעט מזעיר, את כל הרגשות והתחושות המתערבלות שם באוויר. ספר זה אינו מיועד רק לזוגות הממתינים. גם הורים, בני משפחה, ידידים ומכרים יוכלו למצוא בו את עצמם בצמתים שונים".

2.4 מקרה שני בו סירבה הנתבעת להשאיל לתובעת ספר

(1) ביום 14/11/2022 ביקשה התובעת לשאול את הספר "הרים סביב לה". הספר עוסק במפגש בין ארבעה צעירים שהגיעו מרחבי תבל לירושלים, והם מתמודדים עם הבעיות המעסיקות אותם בנושאי דיור, שידוכים ועוד.

(2) גם במקרה זה סירבה הספרנית להשאיל את הספר וטענה שזה מיועד "למבוגרים בלבד". גם במקרה זה הוסיפה הספרנית, לאחר דין ודברים, שהספר מיועד לנשים נשואות בלבד, וכן כי המונח 'מבוגרים' מכוון לבני זוג נשואים. התובעת הוסיפה שהספרים ניתנים להשאלה לנשים נשואות, וכן לגרושות או אלמנות – אך לא ניתן להשאילו לרווקות.

2.5 במסגרת מקרה הסירוב השני של הנתבעת, התחוויר שאין מדובר בשני מקרים בלבד, אלא קיימים ספרים נוספים, המוחזקים בארון עם דלתות זכוכית ואשר הספרים בו אסורים להשאלה לרווקות. את ההחלטה האם לאסור השאלת ספר כזה או אחר קובעת הספרנית, כאשר בפועל אין כל קריטריונים לאיסור. לענין זה, ציינה התובעת כיצד פנתה ביום 15.11.2022 בדוא"ל לספריה העירונית וביקשה לדעת באיזה גיל ניתן כבר לשאול "ספרים למבוגרים" וכן מה הקריטריונים להשאלתם. בתשובה נמסר לה בכתב בהודעת הספריה העירונית, ללא חתימת שם השולח, כך:

"לפי החלטת הנהלת הספריה,

זה תלוי מצב ולא גיל

בהצלחה"

בהמשך, פנתה התובעת פעם נוספת אל הנתבעת וביקשה "להגיע להסכמות ולהבנות באופן שיאפשר לה ולרווקות אחרות לשאול גם ספרים למבוגרים". עיריית בני ברק התעלמה מהתובעת ולא השיבה לה כלל.

2.6 ביום 5/12/2022 פנתה התובעת בכתב באמצעות ב"כ הקודם מטעם האגודה לזכויות האזרח. עיריית בני ברק התעלמה מהתובעת ולא השיבה לה כלל.

2.7 התובעת טוענת שהנתבעת, בהתנהלותה, הפרה את הוראות חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"א – 2000 (להלן: "חוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים"). התובעת מוסיפה וטוענת שהנתבעת הפלתה אותה מחמת

מעמדה האישי כרווקה וכי "נפלה קרבן ליחס מפלה ומשפיל המהווה פגיעה ממשית בכבודה כאדם, ואשר גרם לה לחוש נבדלת ומופלת לרעה...". מכאן עותרת התובעת לפיצוי ללא הוכחת נזק בהתאם לחוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים בסך של 65,000 ₪ וכן לפיצוי בגין עגמת נפש בסך נוסף של 10,000 ₪ ובסה"כ – **75,000 ₪** (= 65,000 + 10,000).

3. תמצית טענות הנתבעת

- 3.1 הנתבעת הדגישה ש"הספריה אינה ספריה ציבורית גרידא, אלא מוגדרת באופן ייחודי כ"ספריה תורנית" חרדית, פועלת במגזר החרדי ובאה לתת מענה לצרכיו". מכאן, לדברי הנתבעת – "כללי השימוש בה, הינם בהתאם למערכת ערכים תורנית הלכתית השונה מספריה ציבורית גרידא".
- 3.2 הנתבעת החליטה להתייחס לטענת הפליה, דווקא כאילו מדובר בהפליה מגדרית. וכך - הנתבעת הבהירה שלא נמנע מהתובעת לשאול ספרים, אלא רק מנעו שאילת ספרים ספציפיים. מכאן אין כאן הפליה מגדרית. עוד הוסיפה הנתבעת, שאם יש מקום לתביעה הרי זו בגין "החלטה מינהלית בלתי סבירה" ואולם התביעה לא הוגשה בגין כך. הנתבעת הוסיפה בהמשך כתב התביעה והתייחסה לכך שאין הפרדה מגדרית. עוד הוסיפה הנתבעת וציינה ש"הספריה, מעצם מהותה פועלת כהגדרתה, להתאמת התוכן לאישיות המשאיל ואין בכך כל נגיעה לנושא המגדר".
- 3.3 הנתבעת הסבירה בהדגשה בקו תחתי שהתביעה הוגשה "בניגוד לעמדת התובעת והשקפתה".
- 3.4 הנתבעת הוסיפה והפנתה אל "כללי ההשאלה", מבלי שאלה צורפו, ולכך ש"המומחים להגדרתה הם גדולי תורה ומנחי המגזר". עוד טענה הנתבעת שכל החפץ לעשות שימוש בספריה כפוף לכללים אלה, וכי כללים אחרים "אינם רלוונטיים" וכי אף התובעת קיבלה על עצמה "עקרונות אלו". עוד ציינה הנתבעת כך – "פסיקה עקבית קובעת כי בהמ"ש – וכל שכן צרכן בספריה - כאשר מדובר בשאלת ישות עקרונית, בהחלטות פרקטיות הנוגעות לגוף מנהלי, חלף שיקול דעת ההנהלה והחלטותיה. כך, שכל "הטיעונים" כנגד השאלת שני הספרים לוקים בהבנת המצב המשפטי הנכון".
- 3.5 הנתבעת הסכימה "לתיאור הטכני" של שני מקרי סירוב ההשאלה וציינה שהספריה פעלה בהתאם למהותה ועקרונותיה. באשר למקרה השני טוענת הנתבעת שהספר "עוסק בשאלות של קשרי גבר ואישה שאינם מתאימים למצבה הרוחני של התובעת בשלב זה של חייה". לענין זה מפנה הנתבעת לנספח לכתב ההגנה ובו אמירות של מחברת הספר, אשר לטעמה תומכים דווקא בעמדתה. עוד מציינת הנתבעת ש"הספר 'ירושלים הרים סביב לה' – מתאר את ירושלים כיעד, את ההרים כמשוכות הנפשיות, החברתיות, בנסיבות ייחודיות של הדמויות הספרותיות המורכבות. מאבק זה – נפשי, מחשבתי, פסיכולוגי, פילוסופי, עובדתי, הינו מורכב ביותר ומכאן בסיס השיקול שתואר לעיל".

3.6 הנתבעת מוסיפה ומציינת שלא היתה פגיעה בערכה העצמי של התובעת, לא היתה כל הפליה ובוודאי לא הפליה על בסיס מעמדה האישי של התובעת. טענות התובעת לענין זה – "אלו מילים שנאמרו על מנת להכניס באופן מלאכותי ולא ראוי את המקרה למסגרת חוק האפליה".

3.7 באשר לטענת עגמת הנפש, מבהירה הנתבעת שמדובר בטענות סרק וכלשונה – "הדברים אמורים גם ביחס לטענת הסרק בדבר עוגמת נפש, הדברים אינם הגיוניים, אינם סבירים ואינם נכונים. כל שהוסבר לה הוא עמדת הספרייה, בהתאם למהותה – מה לזה ולעוגמת נפש?". כך.

הערת מעבר – אין באמור לעיל כדי להביא מלוא טענות הצדדים, אך די בכך על מנת להציב המסד להמשך פסק הדין.

חלק שני – דיון והכרעה

4. כללי – העדויות שנשמעו ומנגד העדים והראיות שחסרו; ארבע השאלות העיקריות בהן יעסוק פסק הדין

4.1 שתי העדויות שנשמעו, והעדים וכן ראיות הנתבעת שכלל לא הובאו
(1) במסגרת ההליך נשמעו שתי עדויות בלבד – עדותה של התובעת, ומנגד עדותו של מר יעקב רוזן, מנהל אגף תרבות בעיריית בני ברק.

(2) הנתבעת הסתפקה בעדותו של מנהל אגף התרבות, ולא הובאה הספרנית שאסרה ההשאלות ואשר קבעה איזה ספרים ייכנסו אל הארון האסור להשאלה. בגרסתה החסרה של הנתבעת בלטו במיוחד היעדרם של עדים רלוונטיים וראיות נדרשות, וכך למשל:

- אין כללים - הנתבעת לא המציאה שום ראיה באשר לכללי הספרייה אליה התייחסה בכתב ההגנה, כללים כאלה ככל הנראה אינם קיימים;

- אין קריטריונים - הנתבעת אף לא הציגה רשימת קריטריונים שעל פיה נפסלים ספרים;

- אין דיון פנימי והחלטה באשר לפסילת ספרים אסורים - הנתבעת לא המציאה שום פרוטוקול דיון פנימי או מערך החלטה באשר לספרים האסורים, הקריטריונים שנבחנו וכן החלטה פנימית הקובעת שספר כזה או אחר אכן אסור לקריאה למי שחלילה לא נישאה או לא נישא;

- אפילו הספרים האסורים עצמם לא הוצגו – הנתבעת הקפידה אפילו להסתיר את רשימת הספרים האסורים, וכן את שני הספרים האסורים בהם נתקלה התובעת. כך

שלא ניתן היה בכלל להתרשם מספרים אלה. במהלך חקירתו של נציג הנתבעת, התברר שאפילו הוא, ככל הנראה, כלל לא ראה את הספרים.

- **האמירה בדבר "גדולי התורה ומנחי המגזר" שראיה באשר אליהם כלל לא הובאה הצטמצמה להפניה סתמית אל הספרנית** - הנתבעת הפנתה בכתב ההגנה אל "גדולי התורה ומנחי המגזר" ואולם איש מאלה שמיישמים את דבריהם לא הגיע. גם "דבריהם" של "מנחי המגזר" כלל לא הובהרו. יתרה מכך, בחקירה הנגדית של נציג הנתבעת התברר שאותם "גדולי התורה ומנחי המגזר" הם למעשה הספרנית בספריה;

- **וכאמור, גם הספרנית הוסתרה ולא הובאה** - ואפילו הספרנית אשר שללה את זכויותיה של התובעת הוסתרה על ידי הנתבעת ולא העידה.

4.2 **ארבע השאלות העיקריות בהן יעסוק פסק הדין**

פסק הדין יעסוק בארבע שאלות העיקריות, כאשר הדיון בהן יכול, מטבע הדברים, גם דיון והכרעה בשאלות משנה נוספות. ארבע השאלות בהן ידון ויכריע פסק הדין הן כדלקמן:

(1) **שאלה ראשונה מארבע (דיון בסעיף 5 להלן)** – האם היחס אותו קיבלה התובעת, הוא יחס מבחין המבדיל אותה מכלל הציבור?

(2) **שאלה שניה מארבע (דיון בסעיף 6 להלן)** – ככל שהתובעת אכן קיבלה יחס מבחין המבדיל אותה מכלל הציבור, מה היו הקריטריונים לאותה הבחנה והבדלה? כיצד יושמו אותם קריטריונים ומה היה הליך הבדיקה עד להכרזה על ספרים האסורים לתובעת?

(3) **שאלה שלישית מארבע (דיון בסעיף 7 להלן)** – בהמשך לשתי השאלות הראשונות וככל שהתובעת קיבלה יחס מבחין המבדיל אותה מכלל הציבור – האם מדובר בהתנהלות שהיא בגדר הפליה כמשמעה בחוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים?

(4) **שאלה רביעית מארבע (דיון בסעיף 8 להלן)** - ככל שיתברר שמדובר בהפליה כמשמעה בחוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים - מה הסעד לו זכאית התובעת? וכן, האם יש לקבוע לתובעת סעד של פיצוי בגין עגמת נפש, וזאת בנוסף לסעדי החוק לאיסור הפליה?

5. **דיון בשאלה ראשונה מארבע - האם היחס שקיבלה התובעת, הוא יחס מבחין המבדיל אותה מכלל הציבור?**

5.1 בתחילתו ובסופו של יום, התובעת, בת 26 שנים במועדים הרלוונטיים לתביעה, ביקשה לשאול ספרים מסוימים המותרים לקריאה בציבור. ספרים אלה נשללו ממנה להשאלה.

5.2 **הספר האסור הראשון** - התובעת תיארה בתצהירה, באשר לספר האסור הראשון – "חדר המתנה" כיצד מצאה את הספר ב"עגלת החזרות (בה עומדים ספרים שהוחזרו לספריה אך

עדיין לא סודרו במקומם)" (סעיף 7 לתצהיר התובעת). עוד תיארה התובעת כיצד ניגשה אל הספרנית "עם הספר כדי לרשום את ההשאלה" וזו בתחילה "רשמה את ההשאלה" אך מיד חזרה בה מכיוון שהספר מיועד **"למבוגרים בלבד"**. בהמשך מסרה הספרנית שהספר מיועד **"לנשים נשואות בלבד"**.

5.3 **הספר האסור השני** - התובעת הוסיפה ותיארה באשר לספר האסור השני – "ירושלים הרים סביב לה". לענין זה תיארה התובעת שביקשה לשוב ולקרוא את הספר, לאחר שבפעם הראשונה קראה אותו כאשר למדה בתיכון וכלשונה – **"עוד כשהייתי בכיתה י"**. התובעת פנתה אל הספרנית אשר בדקה במחשב ומצאה שהספר נמצא ואולם – **"תוך כדי דיבור הספרנית עצרה את עצמה והתנצלה שהספר מיועד "למבוגרים בלבד"**" (סעיף 15 לתצהיר התובעת).

5.4 **קיומו של ארון הספרים האסורים ואיחולי ה"בהצלחה" של הנתבעת**

(1) התובעת ציינה שנודע לה כי בספריה קיים 'ארון הספרים האסורים'. ארון המיועד רק למי שנישא אי פעם בעברו, אפילו אם התגרש או התאלמן לאחר נישואיו. במאמר מוסגר ייאמר שבמהלך הדיון התברר שההבחנה בפועל היתה, ככל הנראה, בעיקר באשר **לנשים רווקות** אשר הציבור החרדי מבחין בהן בסימנים. ההבחנה קשה וככל הנראה אינה קיימת באותו אופן באשר **לגברים רווקים** אשר לא נושאים בחיי היום יום סימנים מזהים, לענין זה ר' הדיון בסעיף 9 להלן.

(2) התובעת פנתה אל הספריה העירונית בדוא"ל וביקשה, כאמור, לברר מה הקריטריונים להבחנה ולאיסור על השאלת ספרים. בתשובה הובהר לה שהקריטריון להבחנה הוא **"תלוי מצב"** ואף איחלו לה **"בהצלחה"** – תהא כוונת האיחול אשר תהא. וכלשון תשובת הנתבעת, אשר נשלחה על ידי מי שהקפיד לא להזדהות בשם (נספח "ד" לתצהיר התובעת, ההדגשות לא במקור):

**"לפי החלטת הנהלת הספריה,
זה תלוי מצב ולא גיל
בהצלחה"**

כלומר, הנתבעת אכן מבחינה בין באי הציבור וההבחנה היא "תלוי מצב". ובאשר לאותו מצב, אף נוסף האיחול – "בהצלחה".

5.5 **גם נציג הנתבעת הודה בהבחנת התובעת מכלל הציבור**

(1) נציג הנתבעת לא הכחיש את ההבחנה לה זכתה התובעת, וכלשונו (סעיף 3 לתצהירו, ההדגשה במקור):

"אני מסכים לתיאור העובדות הטכניות בדבר השאלת ספרים, מועדים תקופות והאירועים לגבי הספרים שביקשה התובעת לשאול ולהבדיל מרגשות התובעת בתגובה לאירועים"

נציג הנתבעת אף התייחס במפורש ל"מעמדה" של התובעת ותוך שהתייחס לדברי התובעת ציין כך (סעיף 8 לתצהיר נציג הנתבעת, ההדגשות לא במקור) – "מן התצהיר – ואולי תובא על כך חו"ד פסיכולוגית מקצועית – עולה תמונה של רגישות יתר של התובעת למעמדה (דבר שאיננו נכון ואיננו ראוי) והיא – לטענתה – הבלתי סבירה – הביאה אותה לראות בסירוב ההשאלה פגיעה קשה, הנמכת רמתה האינטלקטואלית, ראייתה כילדה קטנה, אישה פגומה חסרת ערך ע"י הציבור (!) וכיו"ב".

(2) עוד הוסיף נציג הנתבעת בחקירתו והבחין באשר להשאלת ספרים בין נשים נשואות לכלל הציבור. לענין זה הודה נציג הנתבעת שמלכתחילה ממוינים כלל הספרים בספריה כך שיתאימו לציבור חרדי, וכפי שנשאל והשיב (ע"מ 23 לפר', שורות 27-30):

עו"ד סייף: אז הספרים שבהיותה ספריה חרדית, כפי שאתה מגדיר אותה. הספרים שנמצאים בתוך הספרייה הם מלכתחילה, כאלה שמותאמים לאוכלוסייה חרדית, נכון? העד, מר רוזן: נכון.

ובהמשך התייחס להבחנה של התובעת ודומות לה מכלל הציבור וכלשונו (ע"מ 24 לפר' ש' 8-9, ההדגשות לא במקור):

העד, מר רוזן: זה לכל האוכלוסייה. יש ספרים מסוימים שזה לנשואות, לאנשים שעברו תהליך בחיים שלהם,

ובמילים פשוטות – גם מדברי נציג הנתבעת עולה באופן חש משמעי שהתובעת זכתה ליחס שונה המבחין אותה מהציבור.

5.6 סוף דבר באשר לשאלה הראשונה מארבע – היחס לתובעת אכן הבחין אותה ודומותיה מהציבור

מכל המחלוקות שעורר ההליך כאן, הרי נראה שבאשר לדבר אחד קיימת הסכמה. היחס אל התובעת אכן היה יחס המבחין אותה ודומותיה מכלל הציבור.

6. דיון בשאלה שניה מארבע - מה היו הקריטריונים להבחנה והבדלה? כיצד יושמו אותם קריטריונים ומה היה הליך הבדיקה עד להכרזה על ספרים האסורים לתובעת?

6.1 הבחנת היחיד מהציבור – המסגרת הנורמטיבית וחזקת הפליה

(1) ספריה היא "מקום ציבורי" כהגדרתו בחוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים. לענין זה קובע **סעיף 2(א)** לחוק שהוא סעיף ההגדרות, כך (ההדגשות לא במקור):

"מקום ציבורי" – כל מקום המיועד לשימוש הציבור, לרבות אתר תיירות, בית מלון, אכסניה, בית הארחה, גן ציבורי, מסעדה, בית קפה, אולם המשמש למופעי בידור ותרבות, מוזיאון, ספריה, דיסקוטק, אולם או מיתקן ספורט, בריכת שחיה, קניון, חנות, מוסך וכן מקום המציע שירותי תחבורה ציבורית"

בהינתן העובדה שספריה היא מקום ציבורי, הרי נאסרת ההפליה בהפעלתה, וכלשון [סעיף 3\(א\)](#) לחוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים (ההדגשות לא במקור) – "מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה בהספקת המוצר או השירות הציבורי,..."

(2) איסור ההפליה נקבע [בסעיף 3](#) לחוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים. בהמשך, קובע [סעיף 6](#) לחוק שורה של מקרים בהם קמה חזקת הפליה אסורה, למעט אם הנתבע הוכיח אחרת. וכלשון [סעיף 6](#) לחוק (ההדגשות לא במקור):
הוכיח התובע בהליך אזרחי לפי חוק זה אחד מאלה, חזקה שהנתבע פעל בניגוד להוראות [סעיף 3](#), כל עוד לא הוכיח אחרת:

- (1) הנתבע סירב לספק מוצר או שירות ציבורי, מנע כניסה למקום ציבורי או סירב לתת שירות במקום ציבורי, לאחר שבירר פרטים הנוגעים לעילות ההפליה המנויות [בסעיף 3](#);
- (2) הנתבע סירב לספק מוצר או שירות ציבורי, מנע כניסה למקום ציבורי או סירב לתת שירות במקום ציבורי, לנמנים עם קבוצה המאופיינת לפי עילה מעילות ההפליה המנויות [בסעיף 3](#), ולא סירב כאמור, באותן נסיבות, למי שאינם נמנים עם אותה קבוצה;
- (3) הנתבע התנה הספקת מוצר או שירות ציבורי, כניסה למקום ציבורי או מתן שירות במקום ציבורי, לנמנים עם קבוצה המאופיינת לפי עילה מעילות ההפליה המנויות [בסעיף 3](#), בקיום תנאי אשר לא נדרש ממי שאינם נמנים עם אותה קבוצה.
- (4) הנתבע עיכב הספקת מוצר או שירות ציבורי, כניסה למקום ציבורי או מתן שירות במקום ציבורי, לנמנים עם קבוצה המאופיינת לפי עילה מעילות ההפליה המנויות [בסעיף 3](#), ולא עיכב כאמור, באותן נסיבות, את מי שאינם נמנים עם אותה קבוצה.

ניתן לתמצת כל האמור לעיל לכך שבמקרה של הבחנה במתן שירות ציבורי ובמקום ציבורי – הרי ברגיל על נותן השירות להוכיח שהבחנה אינה בגדר הפליה אסורה.

6.2 על החשיבות במתן קריטריונים להבחנה (נושא שעלה כבר בדיון קדם המשפט)

(1) התובעת הובחנה והובדלה מהציבור. על מנת לבחון את נימוקי ההבחנה והפרדת התובעת מהציבור, ממילא יש להתייחס לקריטריונים, לשיקולים ולדרך הפעלת שיקול הדעת של הנתבעת. גם כך, יש לתהות ולברר כל מצב בו שירות ציבורי נשלל מאזרחית בשל מעמדה האישי. בוודאי יש לבחון האם שלילת אותו שירות ציבורי נעשה לאחר הפעלת שיקול דעת, או שמא נעשה בכוחנות והתעלמות מזכויות הציבור.

בדיקת שיקול הדעת של הגורם המבחין, וקבלת או הפרכת טיעוני הגורם המבחין – מחייבים חשיפת הבדיקות וההחלטות של הגורם המבחין. קביעה כללית המפנה אל

"מנחי המגזר" היא קביעה אותה לא ניתן להפריך, ומכאן גם לא ניתן להוכיח. לענין זה נקבע בע"פ 1620/10, ניקולאי מצגורה נ' מדינת ישראל [נבו] (מיום 3/12/2013, הש' ס' ג'ובראן, י' דנציגר, נ' הנדל), תוך הפניה ל"תיאוריית ההפרכה" של המלומד קרל פופר כי **"הוכחה מחייבת בדיקה. בדיקה מתורגמת לתוצאה מספרית"**. להרחבה ר' גם ע"פ 7939/10, רומן זדורוב נ' מדינת ישראל [נבו] (מיום 23/12/2015, הש' י' דנציגר, י' עמית, צ' זילברטל - בסעיף 37 לפסק דינו של הש' י' דנציגר).

(2) גם התובעת עמדה על כך שאילו אכן היו כללי הבחנה כלשהם – ניתן היה ללמוד אותם ולהתמודד עימם. התובעת ציינה שאילו ההחלטה אכן היתה החלטה מוסדרת – הרי היא היתה יכולה לדון ביחס אליה. וכך העידה כאשר נשאלה שאלה תאורטית (ע"מ 12-13 לפרוטוקול, החל מש' 9 בע"מ 12 - ההדגשות לא במקור):

עו"ד ליבוביץ: אם הרבנים יגידו לך שהספרים האלה אינם ראויים לנשים, שלא עברו בקורות חייהם אירועים מסוימים שמשתקפים באחד משני הספרים הללו, היית מצייתת להם?

...

העדה, גב' ברס: כן, אני בהחלט אשמע להוראות הרבנים, רק שכרגע לא קיבלתי שום מכתב מהרבנים. ובכל מקרה אם רב היה אומר לי, תקשיבי יש בעייתיות עם הספרים האלה, יש לי כתובת למי לפנות, יש לי עם מי לדבר, יש לי עם מי לדון. כי בסופו של יום לא בשר בחלב, זה עניין של השקפה של תפיסת חיים שמבוססת על הפרקטיקה בשטח.

ואכן במקרה כאן, לא היתה לתובעת "כתובת למי לפנות"; לא היה לתובעת "עם מי לדבר"; לא היה עם מי לדון. וגם כאשר פנתה התובעת, פעם אחר פעם וגם באמצעות בא כוחה הקודם, וביקשה לקבל רשימת קריטריונים – הרי זכתה להתעלמות מזלזלת, למעט תשובה ראשונה המתייחסת לזכות השאלת הספרים בהתאם להחלטת הנהלת הספרייה. תשובה קצרה אשר מרמזת לתובעת שעליה לשנות את מעמדה האישי וכלשון ההודעה - **"תלוי מצב... בהצלחה"** (ר' סעיף 5.4 (ב) לעיל).

(3) בעניינינו, הנתבעת הופנתה כבר בדיון קדם המשפט לחשיבות הצגת הקריטריונים ופירוט שיקול הדעת שהביא אותה לפעול כפי שפעלה. וכך, כאשר התבקשה הנתבעת, באמצעות בא כוחה, להסביר את הקשר בין נישואים לבין השאלת ספרים, ניתנה התשובה הבאה (ע"מ 2 לתמלול הפרוטוקול המוקלט, שו' 24-34, ההדגשות לא במקור):

כב' הש' ברקאי: זאת אומרת, שאם התובעת תתחתן, היא תוכל להבין את הספר המורכב?

עו"ד ליבוביץ: וודאי. וודאי. וודאי. אני רק אומר, הדוגמה לא מוצלחת, אבל בשביל לסבר את האוזן. אז היא תהיה בעלת רישיון נהיגה בטריטוריה הזו. שהיא מבחינת התפיסה

החרדית וזו ספריה חרדית, ואין חולק עליה, חולק על כך, אין לה רישיון נהיגה עדיין. סליחה, אני לא חלילה, אני מעריך אותך.

כב' הש' ברקאי: הנישואים, זאת אומרת, הקידושים, הקידושים, הנישואים הם אלה שמכשירים אותה.

עו"ד ליבוביץ: (מדברים ביחד).

כב' הש' ברקאי: מישהי שמתחתנת וחלילה מתאלמנת, יכולה לקרוא את זה אחר כך?

עו"ד ליבוביץ: בוודאי, כי היא עברה, היא קיבלה רישיון נהיגה. לא קיבלה שלילה בהמשך. אני רק, כמשל.

ובהמשך היתה התייחסות מפורשת לכללים שלא צורפו לכתב ההגנה, וכך הדבר הופיע בתמלול הפרוטוקול המוקלט (ע"מ 3 שו' 8-11, ההדגשות לא במקור):

כב' הש' ברקאי: איזה עוד ספרים אסור, איזה עוד ספרים, מה הקריטריונים? איזה עוד ספרים היא לא יכולה לקרוא, לשאול סליחה?

עו"ד ליבוביץ: אני לא יכול כרגע לומר את הכול. אם אדוני ירצה, אני אתן את ההנחיות שלנו. אני רק אומר, שהנושא הזה, אנחנו לא המצאנו את הגלגל,

הנתבעת לא קיימה התחייבותה להמציא את "ההנחיות שלנו". אותם כללים והנחיות שמכוחם הובחנה והובדלה התובעת מהציבור. על כך בפסקה הבאה.

6.3 לנתבעת אין כללים, אין בדיקה מוסדרת ומובנית של ספרים, הפגיעה בזכויות התובעת נעשתה ללא כל שיקול דעת שהוצג

(1) כאשר הגיע שלב תצהירי העדות הראשית והחקירות הנגדיות, התברר שאין לנתבעת דבר. אין לנתבעת כללים; אין לנתבעת מערך בדיקה של ספרים בטרם הוגלו אלה לארון הספרים האסורים; לא הוצג שום רישום וידיעה באשר לאותם ספרים אסורים אשר מצאו דרכם לספריה העירונית אך חלילה מלהשאילם לכל ציבור הקוראים; בוודאי אין פרוטוקול בדיקה של בעלי מקצוע, או אפילו הדיוטות, אשר הפעילו שיקול דעת בטרם ההבחנה וההבדלה של התובעת ודומותיה מכלל הציבור.

(2) הנתבעת הגישה תצהיר קצר בן 15 סעיפים גורפים של מר יעקב רוזן, מנהל אגף תרבות בעיריית בני ברק. התצהיר הקצר חף מנספחים וממילא לא צורפו אליו הספרים האסורים, לא צורפה רשימת הכללים לפיהם החליט מי שהחליט על הדרת התובעת מקריאת

ספרים מסוימים. במיוחד – לא צורף פרוטוקול מסודר או מערך בדיקה שלפיו הוחלט, על ידי מאן דהוא, לפגוע בזכויות התובעת ודומותיה ולאסור על קריאת ספרים מסוימים.

(3) נציג הנתבעת טען בחקירתו הנגדית, מבלי שהכיר את הספרים "שיש לנו נוהל בספרייה שיש ספרים שלא מתאימים לכולם". בהמשך נשאל והודה נציג הנתבעת שבניגוד לדבריו הרי הוא בכלל "לא יודע אם יש איזשהו גם נוהל" וכלשונו (ע"מ 20-21 לפר', ההדגשות לא במקור):

עו"ד סייף:	זה נוהל שאתה כתבת?
העד, מר רוזן:	לא, זה נוהל שאנחנו התייעצנו עם הרבנים וזה הנוהל.
עו"ד סייף:	איפה הוא כתוב? איפה אני יכולה למצוא אותו הנוהל הזה?
העד, מר רוזן:	אם צריך אישור מהרבנים, אני אביא. אבל אני לא יודע אם יש איזשהו גם נוהל, זה שייך לנושא משפטי. אולי אפשר לשאול את העורך דין,

כאשר נציג הנתבעת מגיע לדיון בו עליו להציג כללים מכוחם הבחינו בתובעת והפרידו אותה מהציבור, הרי חזקה עליו שידע שעליו להציג אותם כללים. כך גם הובטח שיעשה, בדיון קדם המשפט שהתקיים. כאשר לא מוצגים כללים – הרי בוודאי הנכון הוא שאלה כלל לא קיימים.

(4) הנתבעת גם לא הציגה פרוטוקול בדיקה של תכני הספרים האסורים. הנתבעת אפילו אינה יודעת מה הם אותם ספרים אסורים. לענין זה נשאל והשיב נציג הנתבעת (ע"מ 21, שורות 17-20, ההדגשות לא במקור):

עו"ד סייף:	אתה לא מכיר את הספרים, נכון?
העד, מר רוזן:	לא, אני רק מנהל אגף התרבות, אני לא מכיר איזה ספרים יש ואיזה לא.
עו"ד סייף:	ולא קראת את שני הספרים הספציפיים שהוגשה בגינם התביעה?
העד, מר רוזן:	לא קראתי.

אין צורך, כמובן, שנציג הנתבעת יקרא ויכיר את כל ספרי הספרייה. אך כאשר קיים ארון סגור ובו ספרים אסורים לנשים שאינן נשואות, וכאשר מתנהל הליך באשר לתכולת אותו ארון – הרי ניתן לצפות מהנתבעת שתספק רשימה של הספרים האסורים. הנתבעת לא עשתה כן.

(5) גם בהמשך, וכאשר ניתנה לנציג הנתבעת אפשרות להתייחס לאותם קריטריונים נטענים, הרי הוא נאלם דום וכך הדבר מופיע בפרוטוקול הדיון (ע"מ 22, שורות 7-15, ההדגשות לא במקור):

עו"ד סייף:

**למה לא צירפת את הכללים האלה, את הקריטריונים?
אתה יודע, אני עברתי על כתב ההגנה שלכם, שאני מניחה
שקראת. אם כבר קראת את כתב התביעה ואת התצהיר,
בטח קראת את מה שאתם הגשתם. עברתי על כתב
ההגנה שלכם וספרתי אחד, אחד. ואני מוכנה להראות לך
את זה, ש-15 פעמים לפחות, הזכרתם את המילים
קריטריונים, כללים, מדיניות.**

...

העד, מר רוזן: אין לי מה לענות.

נראה שכלל לא קיימים קריטריונים. האיסור על קריאת ספרים מסוימים הוא פרי החלטה כונית שכלל אינה מעוגנת בדבר, ובוודאי לא נעשתה כל בדיקה טרם הפעלת הכח. מכאן, נראה שלא בכדי נמנעה הנתבעת ממתן תשובות לתובעת ומפירוט הקריטריונים. לא בכדי הסתפקה הנתבעת בתשובה קצרה המרמזת לכך שעל התובעת להינשא וכלשון התשובה - "תלוי מצב... בהצלחה" (ר' סעיף 5.4(ב) לעיל), שהרי לא היתה בידי הנתבעת כל תשובה מנומקת.

(6) נציג הנתבעת, אשר כלל לא ידע מה הם אותם "ספרים אסורים" העלה לפתע טענה כ'משיח לפי תומו' לפיה האיסור הוא בשל עניינים שבינו לבינה וכלשונו (ע"מ 21, שו' 12-14):

העד, מר רוזן: **בדרך כלל. אז הדברים האלה שהצניעות גם יפה להם, שזה בינו לבינה, זה חלק מהדברים. לא שמים את זה בשאר הספרייה, אלא יש עמדה מיוחדת, שזה רק לנשואים.**

קשה לקבל טענה כללית זו, שהועלתה ללא כל בדיקה. קשה לקבל הטענה, שכן גם בתנ"ך וכבר בספר "בראשית" – אשר מותר לקריאה על ידי התובעת, נמצאים להם דברים שעל פניו מערבים גם נשים ואולי אף דברים שבינו לבינה. וכך – כבר עם סיפורי האבות ניתן ללמוד על אברהם אבינו אשר חשש לחייו בשל יופיה של שרה (עדיין שרי) אשתו ומכאן ביקש שתאמר שהיא אחותו; עוד ניתן לקרוא על יצחק אבינו, אשר עליו נאמר שאבימלך מלך פלישתים ראה כיצד "יצחק מצחק את רבקה אשתו"; עוד ניתן לקרוא על יעקב אבינו וארבע הנשים מהם קמנו אנחנו עם ישראל - לאה ורחל וכן בלהה וזלפה; עוד ניתן ללמוד על ראובן אשר שכב עם בלהה פילגש אביו יעקב; ועוד ניתן לקרוא על יהודה בנו של יעקב אבינו אשר הורה לשרוף חיים את תמר אלמנת בנו, מכיוון שזו זנתה והרתה לאחר מות הבן. למרבה המזל, ביטל יהודה את הוראתו, לאחר שהתחוויר לו שתמר האלמנה הרתה לו. אותה אלמנה הרתה ליהודה עת חשב שהיא יצאנית שנקרתה בדרכו.

כל אלה מותרים לקריאה על ידי התובעת. התנ"ך לא נאסר לקריאה על ידי הספרנית העלומה שכלל לא התייצבה לדין ואשר נטען שעזבה את מקום עבודתה. אך עדיין קיים ארון הספרים האסור בספריה, שחלילה פן רווקה תקרא בו.

6.4 סוף דבר באשר לשאלה השניה מארבע – אין לנתבעת כל רשימת כללים לפיהם נאסרים ספרים לקריאה, אין גם כל מערך מובנה להכנסת ספרים לארון האסור להשאלה לנשים דוגמת התובעת שלא התחתנו

מכל האמור לעיל עולה בבירור שטענות הנתבעת בכתב ההגנה נותרו ריקות מתוכן וחפות מהוכחה. אין לנתבעת רשימת כללים לפיה נהגה הספרנית שהוסתרה ולא הובאה לעדות; אין שום מנגנון בדיקה של הספרים המוכרזים לאסורים לקריאה לנשים שלא נישאו לאיש; אין שום פרוטוקול המכריז על ספרים מסוימים כאסורים לקריאה. אין דבר מלבד ההחלטה הכוחנית של הספריה.

7. דיון בשאלה שלישית מארבע - האם הבחנה ביחס אל התובעת היא בגדר הפליה כמשמעה בחוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים?

7.1 כללי

אי הצדק שנגרם לתובעת, אזרחית מדינת ישראל, הוא אי צדק אשר עלול לחרוג מגבולות הספריה העירונית או אף לחרוג מגבולות העיר בני ברק. ואכן, יש האומרים כי "אי צדק במקום כלשהו הוא איום על הצדק בכל מקום" (מרטין לותר קינג). לענין זה ניתן להפנות גם אל [רע"א 10011/17](#), מי-טל הנדסה ושירותים בע"מ נ' חאלד סלמאן [נבון] (מיום 19/8/2019), הש' נ' הנדל, מ' מזוז, א' שטיין) שם, בסעיף 14 לפסק דינו של כב' הש' מ' מזוז נקבע כך (ההדגשות לא במקור):

"... קיימת אפוא חשיבות ציבורית-ערכית רבה לשיגור מסר חד-משמעי בגנותה של האפליה ולהעמדת כלים משפטיים אפקטיביים לרשות נפגעי האפליה לתבוע את עלבונם.... יש לחוק איסור הפליה תכלית ערכית-חינוכית שבאה לידי ביטוי בהצהרה שהפליה בכניסה למקומות ציבוריים ובהספקת מוצרים ושירותים תהא אסורה במדינת ישראל. להצהרה זו יש חשיבות כלפי המופלה, כלפי המפלה, וכלפי החברה כולה.... ובכך שולחת מסר חשוב למפלה או למי ששוקל להפלות כי הוא פועל מחוץ לגורמה המקובלת. באותה העת ההצהרה שולחת מסר מנחם למופלה ומאשרת את תחושתו הפנימית כי האופן בו נהגו כלפיו הוא עוול, וכי הוא זכאי לתבוע את עלבונו באמצעות הכלים שהוקנו לו בחוק. הצהרה זו חשובה לא פחות אף עבור החברה הישראלית, באשר היא מעבירה מסר לפיו הפליה היא תופעה מגונה אשר אין להשלים עמה ויש לפעול למיגורה"

בוודאי אין לקבל את ניסיונות הנתבעת להכריז על הספריה כאקס טריטוריה עליה לא חלים חוקי המדינה. על כך ארחיב בפסקה הבאה.

7.2 בעניינינו הפלטה התובעת את הנתבעת בשל מעמדה האישי ובשל העובדה שלא נישאה לאיש. ההפליה היא הפרה של הוראות [סעיף 3\(א\)](#) לחוק איסור הפליה במוצרים ושירותים הקובע כך (ההדגשות לא במקור):

"מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה בהספקת המוצר או השירות הציבורי, במתן הכניסה למקום הציבורי או במתן שירות במקום הציבורי, מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטיה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, גיל, מעמד אישי, הורות או לבישת מדי כוחות הביטחון וההצלה או ענידת סמליהם"

להשלמה ייאמר [סעיף 3\(ד\)](#) לחוק איסור הפליה במוצרים ושירותים קובע חריגים של הבחנה מותרת אשר לא תיחשב כהפליה, וזאת למשל "כאשר הדבר מתחייב מאופיו או ממהותו של המוצר, השירות הציבורי או המקום הציבורי". החריג יכול לחול, למשל, במקרים של חדרי שירותים המבחינים בין גברים לנשים, או מקומות רחצה המופרדים בין גברים לנשים, ואם בציבור דתי עניינינו – הרי גם בבתי כנסת המפרידים בין גברים לנשים וכיו"ב. בעניינינו – ספריה עירונית אינה מחייבת הפליה ואיסור כוחני ובלתי מוסבר וללא קריטריונים של השאלת ספרים לנשים שלא התחתנו.

7.3 הנתבעת ביקשה לנמק את הפלייתה של התובעת בכך שהיא מציינת שהיא "ספריה בעלת אופי חרדי תורני". אין לקבל טענה זו ולענין זה יובאו הדברים הבאים:

(1) **נימוק ראשון מארבעה לכך שאין לקבל הטענה לפיה הספריה חרדית כצידוק להפליה ולפגיעה**

אפילו היתה טענת הנתבעת נכונה הרי עדיין הספריה, כמו הנתבעת וכן כמו התובעת – נמצאים במדינת ישראל. כולן, כמו כולנו, כפופים לחוק – וממילא לכולן, כמו לכולנו, אסור לנהוג בהפליה.

(2) **נימוק שני מארבעה לכך שאין לקבל הטענה לפיה הספריה חרדית כצידוק להפליה ולפגיעה**

לא מצאתי כל ראיה לכך שהספריה העירונית היחידה בעיר בני ברק, היא ספריה ממנה יש להדיר מי שאינו חרדי. האמירה שנאמרה בשכנוע רב – חסרת כל בסיס וחסרת כל הוכחה.

(3) **נימוק שלישי מארבעה לכך שאין לקבל הטענה לפיה הספריה חרדית כצידוק להפליה ולפגיעה**

אפילו היתה אמת בטענת הנתבעת, הרי עדיין הגדרתו של מקום כ"מקום דתי" לא מתירה הפליה ולא מתירה הפרת הוראות חוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים. לענין זה ר' למשל ת"צ (מחוזי מרכז) 40693-11-16, אריק אברוקין נ' חברת קדישא (גחש"א) פתח תקווה [נבון] (מיום 20/8/2024, סג' נש' השופטת ח' קיציס) שם נקבע כך – "… המחוקק לא מצא לנכון לסייג ולקבוע כי מקום בעל אופי דתי לא יחשב למקום ציבורי וחזקה שאם

חפץ להחריג מקומות בעלי אופי דתי, היה עושה זאת בצורה ברורה ומפורשת. בהתאם לחוק איסור הפליה, במקום שאינו ציבורי אסורה הפליה בעת מתן "שירות ציבורי" ואילו במקום ציבורי אסורה הפליה בעת מתן שירות בין אם אותו שירות הוא "שירות ציבורי" בהתאם לרשימה שבחוק, ובין אם זהו שירות אחר".

(4) נימוק רביעי מארבעה לכך שאין לקבל הטענה לפיה הספרייה חרדית כצידוק להפליה

ולפגיעה

הנתבעת מבקשת להפלות בין נשים נשואות לשאינן נשואות באצטלא דתית ובכסות המבקשת להידמות למעין שמירת מצוות. כאן המקום להזכיר שבית המשפט דחה ניסיון להפלות בין נשים נשואות לשאינן נשואות – אפילו באשר לנושאים משמעותיים של הפריה מלאכותית. בית המשפט גינה פעולת הפליה של בית חולים המגדיר עצמו כמקפיד על מצוות התורה, הפליה בטיפול הפריה מלאכותית בין נשים נשואות לבין נשים שאינן נשואות.

לענין זה ר' רע"א 9128/17, מרכז רפואי צאנז בית חולים לניאדו נ' פלונית [נבון] (מיום 18/7/2022, הש' י' עמית, השופטת ע' ברון, הש' (בדימוס) ג' קרא). במקרה זה לא חלו הוראות חוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים האוסרות הפליה על מעמד אישי – אלא חלו הוראות חוק זכויות החולה תשנ"ו – 1996, ולענין זה נקבע אפילו באשר להפליה הנובעת מההלכה, כך - "המניע להפליה הוא הלכתי, אך כאמור, הוא עומד בניגוד חזיתי לסעיף 4 לחוק זכויות החולה. כגוף דו-מהותי, בית החולים אינו רשאי למנוע שירות על בסיס התנגדות לאורח החיים והמעמד האישי של מבקש השירות".

8. דיון בשאלה רביעית מארבע – הסעד לו זכאית התובעת; וכן, האם יש לקבוע לתובעת סעד של

פיצוי בגין עגמת נפש וזאת בנוסף לסעדי החוק לאיסור הפליה במוצרים ושירותים

8.1 פיצוי מכח החוק לאיסור הפליה במוצרים ושירותים

(1) **סעיף 5(ב)** לחוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים קובע כי "בית המשפט רשאי לפסוק בשל עוולה לפי חוק זה פיצוי שלא יעלה על 50,000 ש"ח, בלא הוכחת נזק...". הסך של 50,000 ₪ שנקבע כתקרת פיצוי ללא הוכחת נזק, מותאם מידי חודש בהתאם לשינוי במדד המחירים לצרכן – כאשר מדד הבסיס הוא מדד חודש אוקטובר 2020. חישה סכום זה ומצאה שנכון למועד הגשת התביעה, עמדה לטעמה תקרת הפיצוי ללא הוכחת נזק על הסך של 65,000 ₪.

(2) להרחבה על כך שהוראות החוק כוללות "מנגנון ייחודי לזיהוי הנזק ולפיצוי בגינו במצבי פגיעה חוקתית מובהקת", אפנה אל יפעת ביטון "כאבים באזור הכבוד" – פיצוי בגין פגיעה בזכויות חוקתיות, משפט וממשל, כרך ט' (תשס"ו) 137; עוד ר' גם דפנה ברק ארז, "עוולות חוקתיות בעידן חוקי היסוד", משפט וממשל ט' (תשס"ו) בע"מ 103.

על כך שייעודו של מנגנון קביעת הפיצוי ללא הוכחת נזק הוא התמודדות עם המורכבות שבהערכת הנזק הבלתי ממוני לתובע הטוען להפליה, ר' רע"א 20515/15, מאיר פלבסקי נגד חברת מקור הפורמיקה בע"מ [נבון] (מיום 4/8/2016).

(3) התובעת בעניינינו הופלתה באופן גורף. הנתבעת סירבה להשאל לה ספרים תוך הוקעתה בפועל בשל העובדה שלא נישאה לאיש. ההחלטה להפלות את התובעת ודומותיה נעשתה במחשכים, ועד עתה לא הוצגה כל החלטה מוסדרת לענין זה; לא הוצגו גם קריטריונים או כללים כלשהם שכן אלה ככל הנראה כלל אינם קיימים. הזלזול שבו התייחסה הנתבעת אל התובעת כאשר לא השיבה לפניותיה חלחל גם להליך כאן. גם בהליך כאן, ואפילו כאשר אימת הדין עומדת מול הנתבעת – הרי היא לא טרחה להביא את הספרנית שבהחלטה לא מוסברת בחרה ספרים כלשהם שיוחרמו לקריאה על ידי מי שלא התחתנה; הנתבעת אפילו לא ניסתה להציג כללים כלשהם וכך המשיכה בדרכה תוך שהיא רומסת את התובעת ודומותיה ואפילו לא מביטה מטה אל פניהן. בנסיבות אלה, ולאחר ששקלתי כל האמור לעיל – הרי יש לקבוע פיצוי ברף שבמתחם הגבוה בהוראות החוק לאיסור הפליה במוצרים ושירותים, ובסך של 60,000 ₪.

8.2 אין מקום לקבוע פיצוי נוסף בגין עגמת נפש

בנסיבות הענין – אין מקום לחייב בפיצוי כפול – הן פיצוי לא ממוני וללא הוכחת נזק מכח החוק לאיסור הפליה במוצרים ובשירותים והן פיצוי לא ממוני נוסף בשל עגמת הנפש שנגרמה לתובעת. לענין זה ר' למשל ע"א 10085/08, תנובה - מרכז שיתופי נ' עזבון המנוח תופיק ראבי ז"ל [נבו] (מיום 4/12/2011, השופטת א' חיות, הש' ע' פוגלמן, הש' י' עמית). במקרה זה אמנם דובר על פיצוי בגין עגמת נפש לצד פיצוי בגין פגיעה באוטונומיה – ואולם הדברים שנקבעו נכונים גם לעניינינו ולפיהם (סעיף 40 לפסק דינה של הש' א' חיות) - **"אין מקום לפצל את הפיצוי בגין פגיעה באוטונומיה מן הפיצוי בגין עגמת נפש ותחושות שליליות שנגרמו לנפגע בגין אותה פגיעה"**.

להרחבה ר' גם ע"א 887/19, מלכה שמול נ' שירותי בריאות כללית (מיום 21/11/2022, המש' לנש' הש' עש פוגלמן, הש' ד' מינץ, הש' ח' כבוב) וכן ר' ת"צ (מחוזי תל אביב) 16059-04-16, נ.כ. (קטינה) והוריה נ' ניאופרם בע"מ [נבו] (מיום 13/12/2020, השופטת מ' אגמון-גונן).

9. הערה לפני סיום

9.1 התביעה הוגשה בגין הפליית התובעת, בשל העובדה שנתרה רווקה ולא נישאה לאיש. כתב ההגנה הרחיב, משום מה, באשר לכך שלא היתה בעניינינו הפליה מגדרית, זאת למרות שהתובעת כלל לא טענה להפליה מגדרית.

9.2 במהלך חקירתו הנגדית של נציג הנתבעת, התברר שעל פניו אכן גם היתה לפנינו הפליה מגדרית. בעוד התובעת, כאשה ובת העדה החרדית, נושאת סממנים חיצוניים מהם ניתן להבין שהיא רווקה – הרי לגבר בן העדה החרדית אין תמיד וברגיל סממנים דומים. לענין זה העיד נציג הנתבעת כך (ע"מ 25, החל משורה 12, ההדגשות לא במקור):

העד, מר רוזן: שוב, ככה בוא אני אחדד, אני לא יודע, אני לא הייתי באותה סיטואציה. אז אני לא רוצה להיות עכשיו הדובר של המנהל. ממה

שאי מבין, אצלנו הנוהל בחורה נשואה היא הולכת עם פאה, בהופעה שהיא הגיעה, זה גם מובן ואני לא מנסה לפגוע בה כרגע. מי שלא הולך עם כיסוי ראש, הוא (לא ברור) לכן היא רצתה ספר מסוים ואמרו לה שזה לא מתאים לה. לא שואלים כל אחד סתם, מנסים עם תעודות זהות ועדים ורשום נישואים ודברים כאלה. רק ההופעה של שידרה שהיא לא נשואה. זה הכל, אם תבוא אחת עם פאה יכול להיות שיתנו לה,

ובהמשך:

כב' הש' ברקאי: איך על גבר יודעים אם הוא לא נשוי או נשוי?
העד, מר רוזן: שוב, אפשר, מי שירצה בכוח לעשות ולהביא,
כב' הש' ברקאי: לא, אצלה זה לפי פאה. לגבר אין לו טבעת, אז איך איך תדע אם הוא נשוי או לא נשוי
העד, מר רוזן: נכון, בהחלט אני מסכים. אני אבדוק את זה. אבל הנוהל זה שמישהו לא עבר תהליך,

למען ההגינות ייאמר שנציג הנתבעת עמד על כך שהספרים האסורים לא יושאלו גם לגבר שנותר רווק, למרות שלא ידע להסביר כיצד יידעו שהגבר רווק, וכלשונו:
העד, מר רוזן: לא, אני לא אמרתי שיתנו, סליחה. אמרתי אני אבדוק איך הם באמת בודקים את זה. אבל אדם שלא עבר תהליך נישואים, לא מקבל. אין הבדל בין גבר לאישה

כך או כך – התביעה לא הוגשה בשל הפליה מגדרית, ומכאן אסתפק באשר נכתב עד כה.

10. סוף דבר

לאור כל האמור לעיל התביעה מתקבלת בחלקה, אך ורק באשר לפיצוי מכח החוק לאיסור הפליה במוצרים ובשירותים.

בהתאמה לסעיף 8.1(ג) לעיל, אני מחייב את הנתבעת בתשלום הסך של 60,000 ₪ בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כחוק מיום 21/3/2023 ועד למועד התשלום בפועל. בנוסף, אני מחייב את הנתבעת בתשלום הוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד בסך של 20,000 ₪ בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כחוק ממועד פסק הדין ועד למועד התשלום בפועל.

ניתנה היום, בכ"ט כסלו תשפ"ה, ב30
דצמבר 2024, בהעדר הצדדים.

אביים ברקאי 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)